

STRUČNÝ VÝKLAD

ZÁKONA Z 11. BŘEZNA 1931, Č. 48 SB. Z. A N.

O TRESTNÍM SOUDNICTVÍ NAD MLÁDEŽÍ

Napsal

Dr. Jaroslav Kallab,
profesor Masarykovy university v Brně.

Studijních příruček sv. 6.

Vydáno s podporou ministerstva školství a národní osvěty.

V Brně 1931.

STRUČNÝ VÝKLAD ZÁKONA Z 11. BŘEZNA 1931, Č. 48 SB. Z. A N. O TRESTNÍM SOUDNICTVÍ NAD MLÁDEŽÍ

Napsal

Dr. Jaroslav Kallab,
profesor Masarykovy university v Brně.

Studijních příruček sv. 6.

Vydáno s podporou ministerstva školství a národní osvěty.

V Brně 1931.

P ř e d m l u v a .

Zákonem z 11. března 1931 č. 48 Sb. z. a n. byly jednak unifikovány pro celé území republiky jednak zmodernisovány předpisy o trestání a trestním stíhání mládeže. Pro různost úpravy v obojím právním území republiky a pro zastaralost předpisů zvláště v části dříve rakouské platných, byla toho naléhavá potřeba. Kdežto totiž na území dříve uherském zákony čl. XXXVI/1908 a VII/1913 zavedeno bylo již zvláštní trestní právo hmotné i formální, pokud jde o mladistvé pachatele trestných činů, platily na území kdysi rakouském také tam, kde šlo o mladistvé jednak trestní zákoník z r. 1852, jednak trestní řád z r. 1873, tedy zákony vzniklé v době, kdy o zvláštním trestním právu mládeže sotva se počalo uvažovati. Jen v mezích těchto předpisů snažila se justiční správa od r. 1902 ministerskými nařízeními uplatňiti také na území tehdy rakouském zásady, jež jinde již byly nepoměrně dokonaleji a soustavněji uzákoněny v zákonech o trestním právu mládeže jako materii od obecného trestního práva i řádu podstatně odchylné. Osnovy podobných zákonů byly i v Rakousku od r. 1907 opětovně předkládány parlamentu — naposledy ještě r. 1917 — ale spíše z důvodů politických než pro zásadní nějaký odpor, bez výsledku.

V tomto stavu převzala otázku zvláštního trestního práva mládeže naše republika. Komise k tomu při ministerstvu spravedlnosti zřízená připravila v r. 1922 osnovu zákona, lišící se od osnov rakouských jednak proto, že musila přihlížeti k pokrokům, jež zatím otázka trestního soudnictví nad mládeží učinila v cizině, jednak k svéráznému vývoji tohoto odvětví právního na území dříve uherském, s nímž musila ovšem úprava v zemích dříve rakouských býti unifikována. Uzákonění této osnovy se

protáhlo na devět let, hlavně proto, že ministerstvo spravedlnosti velmi dobře si bylo vědomo, že nelze provést účelné soudnictví nad mládeží tam, kde není k tomu předpokladů v organizaci veřejné správy, jmenovitě v účelně vybudované sociální péči o mládež, zvláště mravně vadnou a ohroženou, vybudování pak tohoto odvětví správy bylo v řadě ne poslední brzděno obtížnou otázkou organizace veřejné správy vůbec. Teprve když tato práce byla skončena, odhodlalo se ministerstvo a po něm i parlament uzákonit osnovu nevyčkávaně již podrobného vybudování této správy pokud jde o sociální péči o mládež. V tom směru úprava nynějším zákonem provedená má ráz prozatímnosti. Tak zákonem z 11. března 1931, č. 48 Sb. z. a n. o trestním soudnictví nad mládeží, konečně i naše republika vyplnila tuto mezeru ve svém sjednoceném právním řádě, zatím co jiné státy již mají zákony o této otázce na základě získaných zkušeností zreformované (tak Rakousko zák. z r. 1919 a 1928, Německo zákony z r. 1922 a 1923, Jugoslavia zákony z r. 1922 (pro Chorvatsko) a z r. 1928 pojaté do obecného trestního zákoníku a trestního řádu pro celou Jugoslavii, Francie z r. 1912 a 1927 atd.).

Zvláštní trestní právo mládeže vznikalo všude z poznání, že zásady obecného trestního práva i řádu o podmínkách trestní odpovědnosti, o způsobu státní reakce na trestný čin, o podmínkách a formách stíhání nehodí se na pachatele mladistvé. Myšlenka odplatného trestu, jež v naznačených dvou otázkách práva materiálního i myšlenka sporu mezi státem a občanem, jež v naznačených otázkách práva formálního tvoří osu zákonodárné úpravy, jeví se neudržitelnou tam, kde jde o mladistvého pachatele neb obviněného. Tu příliš na oči se tlačí poznatek, že dnešní stát není již jen strážcem a obhájcem práva, nýbrž že má i úkoly pozitivně tvořivé, jmenovitě pokud jde o mládež, kde jiné obory právní mu již v míře velmi rozsáhlé přikazují úlohu chránit mladistvého od škodlivých vlivů a pečovat o jeho výchovu. Z toho vyplývají pro úpravu a tím i pro výklad dva důležité základní poznatky:

1. Trestní právo mládeže jest v poměru k obecnému trestnímu právu i řádu zákonem speciálním, jenž upra-

vuje jen určité otázky, kdežto v otázkách tímto speciálním zákonem neupravených platí i pro mladistvé obecné právo a řád trestní (§ 2, 7, 19, 28, vesměs odst. 1).

2. Zákon upravuje nejen otázky práva trestního, ovšem s naznačeným omezením, nýbrž doplňuje i soustavu práva rodinného (poručenského) a správního (sociální péči).

Jest tedy zvláštní trestní právo mládeže *lex specialis*, jež hledíc k výchovným úkolům státu přizpůsobuje jim nejen materiální trestní právo, (zvláště pokud jde o otázku trestní odpovědnosti a otázku způsobu reakce státu na trestný čin) a formální trestní právo (zvláště pokud jde o příslušnost a složení soudu a pomocných jeho orgánů, podmínek stíhání a formalit přímo se dotýkajících osoby obviněného), nýbrž i právo rodinné (poručenské) a správní, pokud jejich prostředky lze účelněji dosáti cílů, jež jinak sleduje právo trestní.

I.

Právo hmotné.

§ 1. Trestní odpovědnost mladistvých.

Zákon o trestním soudnictví nad mládeží upravuje v mezích v úvodě vyložených trestní právo mladistvých. Mladistvým jest podle § 2 ten, kdo dokonal čtrnáctý, ale nedokonal osmnáctý rok věku svého. O počítání let platí obecné zásady. Kdo ještě nedokonal čtrnáctý rok věku, jest nedospělý (§ 1) a zákon se ho týká jen potud, že jej prohlašuje za nezpůsobilého dopustiti se trestného činu, tedy stanoví proň nevyvratitelnou domněnku nepřičetnosti, a že upravuje následky, jež v oboru práva poručenského má skutečnost, že nedospělý se dopustil činu, který u mladistvých by byl trestný. V tomto období nedospělosti zákon v § 1, odst. 3 tvoří zvláštní skupinu z osob, jež již dokonalý dvanáctý rok svého věku. Dopustil-li se totiž takový nedospělý činu, na nějž zákon stanoví trest smrti nebo doživotní ztráty svobody, musí poručenský soud umístiti jej v ústavě, totiž buď v ústavě, v němž se vykonává ochranná výchova, nebo v ústavě

léčebném. Také tu nejde však o trest, nýbrž o omezení volnosti soudce poručenského ve volbě vhodných prostředků výchovných nebo léčebných, jakou má v jiných případech, kdy nedospělý se dopustí činu jinak trestného.

Při mladistvých nevyklučuje nedostatek věku přičetnost. Otázku přičetnosti jest tu řešiti jako u osob dospělých. Vedle důvodů však, jež podle obecného práva vylučují přičetnost, uvádí § 2, odst. 2 další, že totiž mladistvý není trestný také, nemohl-li pro značnou zlostalost v době činu rozpoznati jeho bezprávnost nebo říditi své jednání podle správného rozpoznání. Poněvadž právo dříve rakouské ne-definuje přičetnost, teorie i prakse se pak ustálily na definici shodné s tou, které užívá náš zákon, § 2a) a b) tr. z., uváděje pak případy vyloučené přičetnosti, nepřihlíží k tomu, co přivedilo stavy přičetnost vylučující tam blíže popsané, neobsahuje náš § 2, odst. 2 pro území kdysi rakouské ničeho nového; byl však nutný vzhledem na území kdysi uherské, kde § 76 tr. z. definuje nepřičetnost jako takovou duševní poruchu, že pachatel nebyl schopný volně určovati svou vůli, nehledě k tomu, že dosavadní trestní právo mládeže na tomto území definovalo v § 16 zák. čl. XXXVI/1908 přičetnost u mladistvých tak, že mladistvý mezi dokonaným dvanáctým a osmnáctým rokem není odpovědný podle trestního zákona, nebyl-li rozumově a mravně dostatečně vyvinut, aby mohl býti potrestán.

Rozumí se, že pro posuzování trestní odpovědnosti rozhodný je věk v době spáchání činu. Může se však státi, že za čin, jež spáchal v době, kdy byl mladistvým, musí vinník odpovídati v době, kdy již mladistvým není. Věc je tím složitější, že zvláštnosti nastávají u mladistvých nejen, pokud jde o právo materiální, nýbrž i pokud jde o právo formální. Z toho vyplývají tyto otázky:

1. Podle jakého práva materiálního i formálního jest posuzovati obviněného, jenž jako mladistvý se dopustil trestného činu, za nějž má býti souzen v době, kdy již mladistvým není,

2. podle jakého práva jest postupovati, jestliže s činem spáchaným v době, kdy pachatel byl mladistvý, konkuruje čin spáchaný v době, kdy již mladistvým nebyl,

3. podle jakého práva jest postupovati, jestliže na činu účastenství měla jak osoba mladistvá tak osoba starší, a

4. podle jakého práva jest postupovati, jestliže trest uložený v době, kdy pachatel byl mladistvý, má se (celý nebo jeho zbytek) vykonati v době, kdy již mladistvým není.

Ad 1. Zásadou je, že čin spáchaný v době, kdy pachatel byl mladistvý, posuzuje se podle trestního práva mládeže i dokonal-li vinník před zavedením trestního řízení nebo za jeho trvání osmnáctý rok. Jmenovitě otázka trestní odpovědnosti se posuzuje vždy podle doby činu (§ 25); úchyly jsou jen, pokud jde o právní následky činu, totiž:

- a) ochrannou výchovu lze naříditi jen, když hledíc na věk vinníka a ostatní poměry lze za to míti, že do dvacátého prvního roku se dosáhne výsledku. Jinak může soud, jsou-li tu ovšem zákonné podmínky, nahraditi výrok o ochranné výchově výrokem o do-nucovací pracovně (§ 25, odst. 2);
- b) trest zavření, specifický pro mladistvé, uloží soud rovněž jen v případě, že jde o osobu mravně nezka-ženou a že bude lze jej aspoň ze značnější části vykonati do dokonání dvacátého prvního roku; jinak uloží trest podle obecného zák. tr., ale v trvání stejném, jako by byl uložil zavření (§ 25, odst. 3);
- c) upustiti od potrestání a přenechati po případě po-trestání rodině nebo škole, jakož i nahraditi nedo-bytný trest peněžitý tímto potrestáním nebo za-městnáním pod dozorem podle § 9, odst. 4 lze jen, nedokončil-li vinník v době rozsudku devate-náctý rok (§ 25, odst. 4, patrným redakčním omy-lem praví, když nedosáhl devatenáctého roku. Omyl vidím v tom, že okamžik, kdy někdo dosáhne 19. rok, spadá v jedno s okamžikem, kdy dovrší rok 18.; kdyby však zákonodárce mínil tento termín nemělo by ustanovení odst. 4 § 25 smyslu, poněvadž předpo-kládá, podle odst. 1 téhož §, že v době rozsudku již osmnáctý rok dokonal).

Řízení koná se podle práva mládeže, zahájí-li se dříve, než pachatel dovrší 19. rok. Jinak se koná podle obecného práva (§ 28, odst. 3).

Ad 2. Konkuruje-li čin před dokonáním 18. rokem spáchaný s činem spáchaným později, uplatňuje se zásada absorpční v té formě, že oba činy jest posuzovati podle obecného práva trestního, při čemž jen pokud jde o přičetnost a o výměru trestu jest čin před dokonáním 18. rokem spáchaný posuzovati podle práva mládeže. Jen v případě, že čin po dokonání 18. roce spáchaný náleží před soud okresní a mimo to je trestný jen trestem peněžitým nebo trestem na svobodě kratším, než jaký uložen je na čin spáchaný v době mladistvosti, uplatňuje se zásada absorpční v tom, že oba činy jest posuzovati podle práva mládeže (§ 25, odst. 5).

V tom případě, že čin po dokonání 18. roce spáchaný náleží před okresní soud, platí o konkurujících činech též trestní řád mládeže, ovšem předpokládajíc, že pachatel v době zahájení trestního řízení nedokonal ještě 19. roku svého věku (§ 28). Jinak se pro oba činy koná řízení podle obecného trestního řádu.

Ad 3. V případě objektivní konnexitý mezi jednáním osoby mladistvé a osoby starší, jest pravidlem, že trestní řízení proti mladistvému jest vyloučiti a vésti odděleně. Jen v případě, že soud podle obecného práva příslušný má za to, že závažné důvody účelnosti mluví pro společné řízení, vyžádá si vyjádření soudu příslušného pro osobu mladistvou a předloží věc k rozhodnutí soudu sobě nadřízenému. Tento nadřízený soud pak rozhodne, před kterým z obou soudů se má řízení konati, při čemž favore juvenutis u krajského soudu, tedy jde-li o věc, pro niž pro dospělého jest příslušný soud okresní, náleží rozhodnutí senátu mládeže. Jen náleží-li věc dospělého před soud porotní a uzná-li nadřízený soud, že jest účelno konati řízení společné, koná se řízení vždy před soudem porotním (§ 41).

Konaje takto výjimečně řízení proti mladistvému, jest obecný soud vázán řídit se, pokud o mladistvého jde, pravidly platnými pro soud mládeže, pokud jde o podávání zpráv, o zjištění poměrů mladistvého, o lékařské ohledání, o vazbu, o upuštění od stíhání, o obhajování, o spolupůsobení pomocných zařízení, o přípravy k hlavnímu přelíčení, o účast mladistvého na hlavním přelíčení o rozhodnutí o ochranných opatřeních a o opravné pro-

středky. Při tom naříditi výkon rozsudku a konati všechna rozhodnutí a opatření po prohlášení rozsudku první stolice, náleží příslušnému soudu mládeže (§ 41).

Ad 4. Nenastoupí-li odsouzený trest před dokonáním devatenáctým rokem, rozhodne ministr spravedlnosti, má-li se trest zavření vykonati v polepšovně nebo v jiném trestním ústavě. Vůbec pak lze v polepšovně vykonati trest jen do dokonání dvacátého prvního roku. Další trest vykoná se v ústavě trestním, jež určí ministr spravedlnosti, leda, že by dozorčí rada svolila k tomu, že krátký zbytek trestu lze vykonati v polepšovně, poněvadž není obavy, že by odsouzený vykonával zhoubný vliv na spoluvězně (§ 20).

O trestech kratších, než šest měsíců, jež tedy z pravidla nebudou vykonávány v polepšovně, nemá zákon zvláštního ustanovení. Bude se tedy i na osobách starších 18 let vykonávati ve formě zavření, ačli ovšem jejich výkon neodpadne pro promlčení výkonu trestu podle § 27; krajním nepřístojnostem z toho snad vznikajícím odpůře předpis § 14, odst. 3, podle něhož lze vykonati trest zavření v samovazbě, vyžaduje-li toho prospěch vězně nebo spoluvěznů. Ostatně lze podle § 20, odst. 2, a § 13, odst. 6 takové trestance, kteří by působili zhoubně na své spoluvězně vyloučiti výrokem dozorčí rady nejen z polepšovny, nýbrž i ze samostatného oddělení soudních věznic, v nichž vykonává se trest zavření přesahující šest týdnů. Také v tomto případě určí ministr spravedlnosti, ve které trestnici se má trest vykonati. V těchto případech vykonává se pak trest podle předpisů platných pro trestance starší 18 let.

§ 2. Právní následky jednání v oboru práva poručenského.

Pokud jde o opatření, spadající do práva poručenského, jež soud naříditi může z podnětu spáchání trestného činu, nečiní zákon rozdílu mezi nedospělými a mladistvými s jedinou výjimkou těch mladistvých, kteří byvše odsouzeni, spadají pod předpisy trestní.

Spáchání činu jinak trestného nedospělým nebo mladistvým, jež není trestný, dává poručenskému soudu právo, aby

- a) učinil výchovná nebo léčebná opatření, jichž vidí potřebu, a
- b) aby udělil napomenutí osobám, kterým náleží pečovat o nedospělého (mladistvého) (§ 1, odst. 2 a 4, § 4, odst. 1).

Tatáž opatření může však učiniti i, není-li tu činu jinak trestného, přesvědčí-li se totiž z jakéhokoliv podnětu, že je toho zapotřebí na prospěch ohroženého nedospělého (mladistvého) (§ 1, odst. 5, § 4, odst. 1).

Jen jako příklady výchovných opatření uvádí zákon v § 1, odst. 2:

pokárání nedospělého (mladistvého) nebo přenechání jeho potrestání rodině nebo škole; umístění jeho v jiné rodině nebo dání do léčebného neb jiného vhodného ústavu;
 uvalení ochranného dozoru nebo ochranné výchovy, jež ovšem vyžaduje splnění další podmínky, že totiž se opatření takové jeví nezbytným k zabránění hrožícího zpusnutí nebo k nápravě nedospělého.

Zvláštnost nastává jen, jak zmínka se stala, jestliže nedospělý starší dvanácti let (nebo mladistvý) se dopustí činu, na který zákon stanoví trest smrti nebo doživotní ztráty svobody. Tu totiž musí poručenský soud naříditi ochrannou výchovu ve výchovně nebo umístění v léčebném ústavě (§ 1, odst. 3, § 4, odst. 1). Poněvadž § 1, odst. 5, necituje odst. 3 téhož §, jenž začíná slovy: „dopustí-li se nedospělý starší než dvanáct let...“ dlužno § 4, odst. 1, začínající se slovy „byl-li mladistvý zproštěn...“ vykládati tak, že v první větě má na mysli zproštění obviněného, u něhož bylo dokázáno, že činu se dopustil. Nebylo-li to dokázáno, nelze u mladistvého se dovolávat § 1, odst. 3, zvláště tedy také ne, nebylo-li to dokázáno proto, že řízení se skončilo před vynesením rozsudku. V tom smyslu jest restriktivně vykládati slova „totéž platí...“, jimiž se počíná druhá věta odst. 1. § 4.*)

*) Ostatně anomální ustanovení odst. 3 § 1 bude mít malý praktický význam též proto, že ochranná výchova, jež tu jest obligatorní, trvá podle § 12, odst. 2, pokud vyžaduje její účel. Tam tedy, kde nebude podmínek § 1, odst. 2, al. 4, kde ochranná výchova se tedy uloží jen proto, že nedospělý (mladistvý) se dopustil činu, trestného smrti nebo doživotní ztrátou svobody, bude toto opatření čistou formalitou, poněvadž nedospělý (mladistvý) bude musiti býti z ústavu ihned propuštěn, jakmile se zjistí, že účele ochranné výchovy tu není, čili, že ochranné výchovy není třeba.

Poručenským soudem, jemuž tak rozsáhlé pravomoci se dostává, rozumí se podle § 54 příslušný soud poručenský nebo opatrovnický nebo (na Slovensku a Podk. Rusi) poručenský úřad. Leží-li poručenský soud (úřad) v cizině, činí prozatímní opatření onen zdejší poručenský soud (úřad), jemuž podle předpisů práva občanského přísluší jmenovati nedospělému (mladistvému) poručníka, ačli o všem mezinárodní smlouva nestanoví něco jiného.

Pokud jde o mladistvé, může ostatně tatáž opatření, jako soud poručenský učiniti i soud trestní (t. j. ono oddělení soudní, před nímž právě o věci se jedná), ovšem jen, jeví-li se naléhavá potřeba takového opatření, a jen zatím, t. j. s výhradou definitivního rozhodnutí soudu poručenského.

Této rozšířené pravomoci soudu poručenského odpovídá jednak ustanovení § 37, podle něhož trestní soud má o zahájení a výsledku trestního řízení proti mladistvému a o jiných důležitých svých rozhodnutích tam vypočtených vždy vyrozuměti poručenský soud, jednak ustanovení § 55, podle něhož každý soud a každý správní úřad, jenž jakkoliv zví, že jest potřebí nějakého opatření poručenského soudu ve prospěch osoby mladší osmnácti let, jest povinen oznámiti to poručenskému soudu, ano podle něhož může v případě naléhavé potřeby sám učiniti takové opatření, ovšem zatím, a zpravit o tom soud poručenský.

§ 3. Právní následky jednání v oboru práva trestního.

Aby již zevně bylo vyznačeno, že v právní normě trestní jak skutková podstata (zločin, přečin, přestupek), tak právní následek (tresty různého druhu) mají zásadně jiný ráz, než u osob starších, označuje zákon každý trestný čin mladistvého jako provinění, a nahrazuje trest smrti i různé druhy trestů na svobodě jediným trestem na svobodě, jež nazývá zavření. Označením tímto nemění se ovšem ničeho na roznostech právních následků, jež jiné předpisy právní, jež pro mladistvé platí subsidiárně, spojují s různými druhy trestných činů a s různými druhy

trestů. V tom smyslu jest i u mladistvých přihlížeti k těmto různostem, třeba by výrazu svého nedocházely v různém pojmenování trestných činů nebo trestů.

V předešlém § bylo vyloženo, že zákon klade mladistvého, jenž byl osvobozen, pokud jde o následky v oboru práva poručenského na roveň nedospělému. Důvody osvobození mohou býti tytéž, jako u osob starších, mimo to pak nedostatek věku (pod 14 let), a na území dříve uh. nepřičetnost jinak vymezená, než u starších.

V případě, že tu jsou podmínky odsouzení, má však soud u mladistvých větší volnost, než u starších; může totiž:

- upustiti od potrestání,
- odsouditi k trestu podmíněně, nebo
- odsouditi k trestu nepodmíněně (§ 5, odst. 1).

Další podstatné úchytky od trestního práva osob starších jsou pak, že

1. s každým svým odsuzujícím výrokem může soud trestní spojití ochranný dozor nebo ochrannou výchovu (nemá tedy jako poručenský soud možnost učiniti jakékoliv opatření výchovné nebo léčebné) i uděliti napomenutí osobám, kterým náleží pečovat o mladistvého;
2. směrnice pro volbu mezi různými výroky jest jiná, než obecné právo trestní dává pokud jde o osoby starší. Soud totiž má podle § 5, odst. 3 voliti tu možnost, kterou uzná za nejúčelnější pro mravní vývoj mladistvého. Proto nemá hleděti jen na čin, nýbrž i na okolnosti, za nichž byl spáchán, na pachatelovy pohnutky, poměry, způsob života, povahu a stupeň jeho rozumové vyspělosti a mravní zkaženosti.

Vedle právě uvedené obecné směrnice pro rozhodnutí soudu mezi třemi možnostmi, jež § 5, odst. 1 dává soudci v případě, že mladistvého odsoudí, uvádí zákon v § 6 až 12 speciální podmínky a způsoby každého z těchto výroků.

A. Upuštění od potrestání

jest přípustno ze tří důvodů:

- a) pro malý význam činu, jehož mimo to mladistvý

se dopustil z nerozvážnosti nebo vlivem jiné osoby nebo sveden byv příležitostí nebo hospodářskou tísní;

- b) pro omluvitelnou neznalost právních předpisů (neplatí tedy pro mladistvé zásada obecného trestního práva, že neznalost práva neomlouvá. Ovšem musí tu však býti zvláštní důvody, pro něž tato neznalost jest omluvitelná);
- c) pro nepatrnost trestu.

Vedle opatření, jež trestní soud při odsouzení vždy může učiniti (nařízení ochranného dozoru neb ochranné výchovy, napomenutí osobám, kterým přísluší pečovat o mladistvého [§ 5, odst. 2 a 4]), může, upustí-li od potrestání, přenechat potrestání mladistvého rodině nebo škole nebo dáti mu důtku (§ 6, odst. 2).

Upuštění od potrestání má stejné účinky jako prominutí trestu, s dalším účinkem, že se takové odsouzení nezapisuje do trestního rejstříku; má tedy v tomto směru účinek zahlazení odsouzení. Zápis do rejstříku do určité míry nahraňuje oznámení poručenskému soudu podle § 37. Jen pokud jde o propadnutí věcí, odpadá jen, nebrání-li tomu zřetele veřejné nebo důležité zřetele soukromé. Rozumí se, že soukromoprávních následků odsouzení se upuštění od potrestání v ničem nedotýká.

B. Podmíněné odsouzení

řídí se zásadně pravidly obecného práva (zák. Sb. č. 562/19) s těmito podstatnými úchytkami:

1. Podmíněné odsouzení je přípustné i při trestech přesahujících jeden rok, ale ne delších tří let;
2. může býti vysloveno i dodatečně a to i když se již začalo s výkonem trestu, nastanou-li nebo vyjdou-li později najevo okolnosti podmíněné odsouzení ospravedlňující;
3. předcházející i opětovné odsouzení není na překážku;
4. i neosvědčil-li se mladistvý, možno vyřknouti, ovšem výjimečně, že podmíněný odklad zůstává v platnosti. Při tom možno prodloužiti zkušební dobu až o dvě leta;
5. s podmíněným odsouzením musí býti spojen ochranný dozor, nenařídí-li se ochranná výchova, leda by šlo

o čin nepatrného významu a bylo o náležitý dozor postaráno jinak (§ 7).

C. Tresty, k nimž mladistvé lze odsouditi

jsou jen trest zavření a trest peněžitý.

Trest zavření, jak zmínka se stala, nahraňuje trest smrti i jakýkoliv trest na svobodě, který by za stejných okolností stihl osobu starší. Tím zrušeny byly ty předpisy, jež již nyní vylučovaly u mladistvých trest smrti a nahraňovaly jej trestem jiným (zvl. § 52, odst. 2, tr. zák., § 26 zák. čl. XXXVI/1908, ale i posl. věta 5 odst. § 7 zák. na ochranu republiky, pokud jde o mladistvé mladší 18 let); neboť podle § 8, odst. 4 jest vždy, stanoví-li zákon na čin trest smrti, mladistvému uložití trest zavření mezi jedním a deseti lety, a je-li starší šestnácti let mezi dvěma a patnácti lety, při čemž snížení pod spodní hranici jest vyloučeno.

Také pro vyměření trestů ostatních dlužno pak důsledně bráti za základ sazby, podle nichž by se za stejných okolností určil trest osobě starší, nikoliv snad sazby, dřívějšími zákony již u mladistvých snižené. Tyto sazby se zkracují a to hořejší i spodní mez sazby na polovici, při čemž horní mez nemůže činiti více, než pět let, spodní ne více, než jeden rok, takže jednotná sazba od jednoho do pěti let nahraňuje všechny sazby trestů na svobodě vyšší, než od dvou do deseti let (§ 8, odst. 1 až 3).

Rovněž při trestu peněžitém se horní mez snižuje na polovici, spodní pak vůbec odpadá. Mimo to se dostává mladistvým té výhody, že mohou trest peněžitý zaplatiti do roční lhůty, (u starších je podle § 409 tr. ř. nejdelší odklad 6 měsíců), nebo ve splátkách v téže době, a že jest vyloučeno nedobytný trest peněžitý zaměnití za trest na svobodě. Ukáže-li se trest peněžitý nedobytným, může soud jej nahraditi tím, že mladistvého odkáže k potrestání rodině nebo škole, nebo že nařídí, aby mladistvý byl střežen a přiměřeně zaměstnán po dobu tří až šesti hodin (mezi devátou a patnáctou hodinou) v příhodné místnosti mimo věznici. Ustanovení toto však neplatí podle § 25, odst. 4, jestliže vinník v době vynesení rozsudku již dokonal devatenáctý rok věku. Tu tedy se trest určí sice podle sazby pro mladistvé, ale náhradní trest za

nedobytný trest na penězích se určí podle obecného práva.

Vedlejší následky odsouzení ani nenastávají ani nemohou býti soudem uloženy tam, kde jde o čin spáchaný ve věku mladistvém (§ 10) tedy také ne, když podle § 20, odst. 5 jest trest na svobodě vykonatí podle obecného práva. Jen uveřejnění rozsudku jest přípustné, ale také jen, má-li jím býti dáno dostiučinění osobě soukromé, a vypovězení a vyhoštění jest přípustné, ale jen proti cizincům z celého území republiky, je-li ovšem přípustné podle obecného práva; ale i od toho má soud upustiti, mluví-li proti tomu rodinné poměry mladistvého, nebo je-li tu nebezpečí, že by mladistvý právě tímto opatřením mohl zpustnouti.

D. Ochranný dozor a ochranná výchova

jsou ta výchovná opatření, jež podle § 5, odst. 2 může trestní soudce spojití s každým odsouzením. Vedle toho je podle § 1, odst. 2 a 4 a § 4, odst. 1 může naříditi i soudce poručenský a to nejen jde-li o nedospělého, nýbrž i jde-li o mladistvého trestním soudem osvobozeného, nebo doví-li se z jakéhokoliv podnětu, že je takového opatření třeba na prospěch ohroženého mladistvého (nedospělého). Jak patrné, nejde tu tedy o opatření trestní, nýbrž o opatření správní, mířící proti zpustlosti mládeže, jež ovšem, poněvadž zasahuje mocně nejen do individuální svobody postiženého, nýbrž i do výchovných práv rodičů, může naříditi jen soudce.

E. Uhasnutí trestnosti

stejně jako podmínky trestnosti i způsob státní reakce na čin, jsou stejné, jako podle obecného práva, pokud zákon neustanovuje výslovně úchylek. Pokud jde o uhasnutí trestnosti jsou tu úchylky jen pokud jde o promlčení.

Především totiž zkracují se podle § 26 promlčecí lhůty u činů mladistvých tak, že činí pět let, jde-li však o čin, na nějž je trest smrti nebo doživotní ztráty svobody, deset let, předpokládajíc ovšem, že podle obecného práva se čin nepromlčuje v době kratší. Rozumí se, že ostatní pod-

mínky promlčení i pravidla o přerušení a stavení promlčení jsou stejné, jako u činů osob starších (§ 26).

Pro území kdysi rak. podstatnější jest úchylnka v tom, že vedle promlčení trestního stíhání zavádí zákon i promlčení výkonu trestu. Účinkem promlčení výkonu jest, že nelze uložený trest již vykonati. Lhůty promlčecí jsou deset, pět a tři léta podle toho, zní-li rozsudek na trest zavření delší než pět, nebo kratší než pět let, nebo za čin, který by jinak byl přestupkem.

Lhůta počítá se ode dne, kdy rozsudek nabyl právní moci, ale nevčítá se do ní:

Doba, po níž výkon trestu byl odložen, a to, jde-li o podmíněný odklad výkonu trestu, až do dne, kdy právní moci nabyl výrok, kterým se nařizuje výkon trestu; totéž platí ovšem i, bylo-li povoleno trest peněžitý splácti po splátkách; rovněž nepočítá se ovšem do této lhůty doba, po níž nelze trest vykonati z některého zákonného důvodu, po kterou odsouzený jest v cizině ani po kterou jest na něm vykonáván jiný trest na svobodě nebo ústavní ochranná výchova. V těchto případech tedy může nastati nejen odsunutí počátku běhu promlčecí lhůty, nýbrž i stavení promlčení. Přerušení promlčení naproti tomu nastává každým úkonem soudu neb jiného příslušného úřadu směřujícím proti osobě obviněného a majícím účelem výkon trestu. Nové promlčení počíná se pak dnem takového opatření, a byl-li vinník za účelem výkonu trestu vzat do vazby, nebo zatčen, dnem, kdy výkon trestu neb vazby byl přerušen (ať propuštěním nebo útekem). Byl-li vinník propuštěn podmíněně, počíná se nové promlčení dnem, kdy právní moci nabylo usnesení, kterým propuštění bylo odvoláno (§ 27).

§ 4. Výkon trestu.

Vzhledem na výchovný cíl trestu u mladistvých, věnuje již zákon sám způsobu jeho výkonu mnohem bedlivější pozornost, než při trestech stíhajících osoby starší. Ustanovení sem hledící mají v sobě mnoho prvků správního práva, takže můžeme vhodně předpisy o výkonu trestu zařaditi mezi ustanovení materiálního práva trestního a práva správního se týkající.

Že trest peněžitý možno splácti do roka a že jest vyloučeno jej nahraditi v případě nedobytnosti trestem na svobodě, bylo již řečeno, rovněž se stala i zmínka o opatřeních, jež v případě nedobytnosti trestu peněžitého soud jest oprávněn učiniti (§ 9).

Mnohem podrobnější jsou předpisy o výkonu jediného trestu na svobodě proti mladistvým přípustného, totiž trestu zavření.

Zákon rozeznává čtyři způsoby výkonu tohoto trestu:

1. Trest zavření do šesti týdnů odbyvá se v trestnici soudů, jež k tomu určí ministr spravedlnosti; může se též vykonati ve výchovně:

jde-li o mladistvého, jenž je chovancem výchovny, nebo jenž po trestu do výchovny má býti dodán, nebo

povolí-li ministr spravedlnosti, aby se tyto tresty odbyvaly v určité výchovně.

2. Trest zavření převyšující šest neděl se bude odbyvati buď v samostatných odděleních pro mladistvé, zřízených u některých krajských soudů, nebo, za stejných podmínek, jako sub 1., ve výchovně. Pro výkon trestu za vření v samostatných odděleních krajských soudů platí již z největší části předpisy o výkonu trestu zavření v polepšovně.

3. Trest zavření delší šesti (a nařídí-li to ministr spravedlnosti, již delší tří) měsíců vykonává se v polepšovněch, t. j. ve zvláštních ústavech nebo samostatných odděleních některé trestnice. Tu vykonává se trest podle progresivního systému ve třech třídách, v nichž postup může býti upraven podle systému známkového.

Pro všechny tyto tři druhy výkonu trestu zavření platí, že mladistvý má býti oddělen od dospělých trestanců a vyšetřovanců, že má býti účelně hledíc na příští jeho povolání zaměstnán (o řemeslné výuce v polepšovně platí zvláštní předpisy § 59), a že může výjimečně celý trest neb jeho část býti vykonána v samovazbě, vyžaduje-li toho prospěch odsouzeného nebo spoluvězňů.

4. Pro vězně úchylné, t. j. ty, kteří pro duševní nebo tělesné vady nemohou býti podrobeni kázní zavedené v polepšovně (v samostatném oddělení věznice krajského soudu), platí zvláštní předpisy potud, že mají, pokud je toho

třeba, býti odděleni od ostatních, že výkon trestu má býti přizpůsoben jejich stavu a zvláště, pokud jde o jejich podmíněné propuštění (viz níže str. 20).

Pro samostatná oddělení pro mladistvé při krajských soudech i pro polepšovny platí pak tyto zvláštní předpisy:

Výkon trestu svěřen jest tu personálu pro tento úkol zvláště kvalifikovanému, mezi nimž má býti zkušený pedagog a lékař podle možnosti se vzděláním psychiatrickým (§ 15). Dozor na výkon trestu svěřen jest, pokud jde o soudní trestnice, tomu, komu podle obecných pravidel přísluší, pokud trest se vykonává ve výchovně, komisaři, pokud v polepšovně nebo v samostatném oddělení věznice krajského soudu, komisaři a dozorčí radě (§ 16). Komisařem může ministr spravedlnosti jmenovati jen soudce. V dozorčí radě vedle komisaře, jenž jest jejím předsedou, zasedá člen státního zastupitelstva a dva přísedící, jmenovaní rovněž jako komisař ministrem spravedlnosti na dobu čtyř let, ale po slyšení příslušné ústřední organizace pro péči o mládež. Co do ostatních podmínek jmenování i co do kárných trestů jsou členové dozorčí rady na roveň postaveni přísedícím soudu mládeže (§ 33 a 34).

Pravomoc dozorčí rady týká se jednak povšechné správy trestnice (polepšovny i samostatného oddělení trestnice krajského soudu), jednak určitých rozhodování, potřebných během výkonu určitého trestu.

Při správě trestnice pomáhá dozorčí rada tím, že radí při správě a zdokonalování ústavu a že má právo upozorňovati ministerstvo spravedlnosti na získané zkušenosti. Pokud jde o individuální případy, přísluší dozorčí radě:

1. ukládati těžší kárné tresty,
2. rozhodovati — ovšem jen u chovanců polepšoven — o podmíněném propuštění,
3. povolovati výjimečně výkon trestu v polepšovně i po jedenadvacátém roce trestancově, naopak pak
4. vylučovati z polepšovny (ale i ze samostatného oddělení trestnice krajského soudu) trestance působící zhoubně na spoluvězně,
5. pečovati o propuštěné,
6. rozhodovati o uložení ochranné výchovy po od-

bytí trestu a o výkonu ochranné výchovy soudem uložené.

Ad 1. Udržování kázně v soudních trestnicích i ve výchovných řídí se obecnými pravidly domácích řádů. Pokud však jde o polepšovny a samostatná oddělení trestnic krajských soudů, jest pravomoc ukládati kárné tresty rozdělena mezi představeného a dozorčí radu. Představený, resp. ten, kdo domácím řádem jest k tomu povolán, má právo vězni, jenž porušil své povinnosti způsobem, že nestačí jej napomenouti ani udělit mu výstrahu před spoluvězni, uložiti kárné tresty, a to

odnítí povolené výhody až do čtrnácti dní,
odkázati do samovazby až do tří dní,
po případě zostříti samovazbu po jeden den postem a tvrdým lůžkem.

Dozorčí radě přísluší rozhodovati:
nestačí-li tyto kárné tresty k nápravě aneb k udržení kázně, aneb
jde-li o kárné potrestání činu trestného.

Dozorčí rada může pak:
odnítí povolené výhody až do měsíce,
odkázati do samovazby až do čtrnácti dní,
po případě zostříti samovazbu postem a tvrdým lůžkem, ale nejvýše dvakrát týdně a ve dny oddělené,
po případě vyřknouti, že doba ztrávená v samovazbě, se celá nebo z části do trestu nevčítá.

Kárné potrestání dozorčí radou uložené za čin trestný, náležející do příslušnosti okresního soudu, zakládá rem judicatam. Je-li jinak vězeň soudem odsouzen za čin trestný v polepšovně spáchaný, včítá se mu do trestu doba samovazby, pokud nebyla včítána do trestu, za jehož odpykávání mu byl kárný trest uložen (§ 18).

Ad 2. Podmíněné propuštění řídí se jako podmíněné odsouzení právem obecným (zák. č. 562/1919 Sb. z. a n.) s těmito úchyly:

jest přípustno již při trestech přesahujících (po odečtení započítané vazby) šest měsíců, tedy zásadně jen při trestech, jež se vykonávají v polepšovně;

v souhlase s progresivním systémem v polepšov-
nách zavedeným jest podmíněné propuštění možné

jen z první třídy, a to, ztrávil-li v ní vězeň nejméně čtvrtinu trestu a odbyl-li si aspoň polovici trestu, nejméně však šest měsíců;

zkušební doba rovná se zbytku trestu, činí však nejméně rok;

propuštěný musí býti buď pod ochrannou výchovou nebo pod ochranným dozorem;

jako při podmíněném odsouzení, tak také při podmíněném propuštění jest možno povolití další propuštění, třeba by se propuštěný nebyl osvědčil, a prodloužití při tom zkušební dobu, ne však o více, než o dvě leta, předpokládajíc ovšem, že neosvědčení se spadá ještě do věku mladistvého; rovněž opětovné povolení podmíněného propuštění není vyloučeno, při čemž podmínky jeho se posuzují podle zbytku trestu (musí tedy tento zbytek býti delší šesti měsíců, z něho musil vězeň odbyti aspoň polovinu a to tak, že v první třídě pobyl čtvrtinu zbytku trestu);

byla-li žádost za podmíněné propuštění zamítnuta, nemůže býti opakována, leda po šesti měsících; dozorčí rada může však určití kratší lhůtu (§ 19);

vězňové úchylní mohou býti podmíněně propuštěni po odbyti šesti měsíců, i nejsou-li splněny ostatní podmínky podmíněného propuštění, dojde-li dozorčí rada, vyžádajíc si posudek pedagogický i lékařský, k závěru, že pro vadu vězňovu nelze očekávatí dalších výsledků výchovných a že není svému okolí nebezpečný. Usnese-li se na tom dozorčí rada jednomyslně, může propuštění nastati i, není-li šestiměsíčním pobytem v polepšovně vyčerpána polovice trestu. Za to může u úchylných býti podmíněné propuštění odvoláno i, ukáže-li se ve zkušební době, že odsouzený je svému okolí nebezpečný (§ 21);

o podmíněném propuštění a jeho odvolání nerozhoduje komise pro podmíněné propuštění z trestu, nýbrž dozorčí rada (§ 19).

Ad 3. Po dokonáném dvacátém prvním roce věku vězňova má trest zavření býti vykonáván v trestnici, kterou k tomu určí ministr spravedlnosti. Dozorčí

rada může však povolití, aby krátký zbytek trestu byl i po této době vykonán v polepšovně, není-li se co obáváti zlobného působení na spoluvězně. Nenastoupí-li však odsouzený trest před dokonáným devatenáctým rokem, nemůže trest již býti vykonán v polepšovně (ani v samostatném oddělení věznice krajského soudu), nýbrž vždy se vykonává v trestním ústavě ministrem spravedlnosti k tomu určeném.

Ad 4. Vyloučiti z polepšovny ale i ze samostatného oddělení trestnice krajského soudu může dozorčí rada i trestance, jenž nedokonal osmnáctého roku, jestliže působí vězeň na spoluvězně tak zlobně, že by jeho vlivem byl ohrožen jejich mravní vývoj.

Ve všech případech, kdy trest podle těchto předpisů se vykonává jinde, než v polepšovně nebo v samostatném oddělení věznice krajského soudu, vykonává se podle pravidel platných pro věznici ministrem spravedlnosti k výkonu určenou, a je-li to věznice určená pro výkon vězení, podle pravidel platných pro výkon tuhého vězení. O podmíněném propuštění rozhoduje v těchto případech komise pro podmíněné propuštění podle obecného práva.

Ad 5. O propuštěné má pečovatí představený polepšovny (samostatného oddělení věznice krajského soudu) v dohodě s dozorčí radou nebo s jejím členem k tomu určeným a po slyšení zákonného zástupce odsouzeného tím, že se s pomocí zařízení pro ochrannou péči o mládež postará o jeho řádné umístění na svobodě. Nelze-li naprosto učiniti takové opatření a hrozí-li vážné nebezpečí, že by bez něho vězeň znova se octnul na scestí, může představený věznice po dohodě s dozorčí radou (jejím členem) ponechatí vězně v polepšovně (věznici) po zcela krátkou dobu, nejdéle po čtrnáct dní, je-li pravděpodobno, že do té doby se zlepši naděje na jeho umístění (§ 22).

Ad 6. Dodatečné rozhodování o ochranných opatřeních nastává ve dvou případech:

a) Nenařídí-li soud ochranných opatření (ochranného dozoru nebo ochranné výchovy), rozhodne dozorčí rada vždy před propuštěním vězně z polepšovny nebo ze samostatného oddělení věznice krajského soudu o tom, má-li některé z těchto ochranných opatření býti nařízeno. Před rozhodnutím musí však vyslechnouti vězně a jeho zákon-

ného zástupce. Není-li možno zákonného zástupce včas vyslechnouti, nebo pokládá-li to dozorčí rada pro úspěšné hájení vězňovo účelným, vyslechne obhájce, jež k tomu zřídí.

b) Nařídí-li soud ochrannou výchovu a nedojde-li k jejímu výkonu do šesti měsíců, rozeznává zákon, zda se na vinníku vykonává trest v polepšovně (nikoliv v samostatném oddělení věznice krajského soudu, poněvadž tam se tresty delší šesti měsíců nevykonávají), nebo ne. V prvním případě rozhoduje dozorčí rada polepšovny, v druhém soud, jenž ochrannou výchovu nařídil. Rozhodnutí může býti v obou případech trojí:

buď se vyřkne, že nařízená soudem ochranná výchova se vykoná,

nebo se ochranná výchova odloží podmíněně na dobu od jednoho do tří let a nařídí ochranný dozor, jestliže ochranné výchovy není třeba hledíc na okolnosti případu, jmenovitě na délku trestu a chování se odsouzeného,

nebo se od výkonu ochranné výchovy vůbec upustí. To jest možno jednak, nelze-li hledíc na věk vinníka a ostatní poměry očekávat, že výkon ochranné výchovy bude mít do jedenadvacátého roku vinníkova výsledek (je-li v tomto případě vinníkovi více než osmnáct let a jsou-li tu ostatní podmínky, může se podle analogie § 25, odst. 2, ochranná výchova nahradití odkázáním do donucovací pracovny), jednak za stejných podmínek, za nichž jest možno ochrannou výchovu podmíněně odložití; v tomto případě jest však k upuštění od ochranné výchovy třeba vždy rozhodnutí soudu, jenž ji nařídil, jenž musí, vykonával-li se na vinníku trest v polepšovně, dříve vyslechnouti dozorčí radu.

Řízení o tomto dodatečném rozhodnutí jest před dozorčí radou stejné, jako rozhoduje-li před propuštěním z polepšovny; soud musí vyslechnouti odsouzeného, jeho zákonného zástupce, veřejného žalobce, obhájce a zástupce pomocného zařízení (§ 24, o opravných prostředcích viz § 51, odst. 1, al. 1, § 52).

§ 5. Právní následky jednání v oboru práva správního.

Již v předešlém § stala se zmínka, že zákon zvláště v ustanoveních týkajících se výkonu trestu obsahuje nejedno ustanovení rázu správního. Zvláště instituce dozorčích rad při polepšovňách a samostatných odděleních věznic u krajských soudů má ráz instituce správní. Rovněž zasahuje do oboru práva správního zákon tím, že přibírá k součinnosti na výchovném svém díle školu. Mezi výchovnými opatřeními totiž, jež podle § 1, odst. 2 al. 2, a podle § 4, odst. 1, může činiti soud poručenský, i podle § 6, odst. 2 (při upuštění od potrestání) soud trestní, uvádí se odkázání nedospělého resp. mladistvého k potrestání škole. Rovněž může soud, považuje-li to za účelné, uvědomiti o výsledku řízení proti mladistvému provedeného podle § 37 i správu školy, jejíž je mladistvý žákem, s upozorněním ovšem, že zpráva jest důvěrná.

Nejpodstatnější novotou se stanoviska práva správního jest však, že zákon předpokládá zvláštní instituci práva správního, ochranná opatření ve prospěch mládeže mravně ohrožené, totiž ochranný dozor a ochrannou výchovu.

Ochranný dozor jest dohled, jehož se dostane mladistvému (nedospělému), jehož prospěch toho vyžaduje, v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije; může trvati nejdéle do dokonání jedenadvacátého roku chovancova a býti doplněn tím, že se mu uloží určitá omezení co do způsobu života (§ 11).

Ochranná výchova jest opatření ve prospěch těch mladistvých (nedospělých), u nichž nedostatky řádné výchovy nelze odstraniti ve vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije. Vykonává se buď v rodině k tomu způsobilé a ochotné nebo v ústavě, a může rovněž trvati nejdéle do dvacátého prvního roku (§ 12).

Abyste institucí těchto se nemohlo zneužívat k politickému nátlaku, ustanovuje zákon, že politické, sociální nebo náboženské smýšlení mladistvého (nedospělého) nebo jeho rodiny nebo rodiny, v níž žije, nebo způsob jeho výchovy po této stránce nemůže nikdy býti důvodem k tomu, aby byla nařízena (§ 11, odst. 2, § 12, odst. 1).

Ochrannou výchovu možno kdykoliv změnit v ochran-

ný dozor a naopak; zvláště též uložení ochranné výchovy obsahuje v sobě uvalení ochranného dozoru v tom smyslu, že, dokud nelze vykonatí ochrannou výchovu, jest mladistvého (nedospělého) dáti pod ochranný dozor (§ 12, odst. 4).

Ochranný dozor i ochranná výchova jsou institucí práva správního, jsou článkem v soustavě výchovných opatření, jež stát činí ve prospěch mládeže vůbec. Proto má býti upravena zvláštním zákonem. Nynější zákon upravuje tyto instituce jen prozatímně, pokud jest toho třeba k doplnění poručenských i trestních opatření. Zákon tedy má na mysli především případy, kdy potřeba tohoto opatření se ukáže z podnětu trestného činu mladistvým spáchaného. Překročuje však účelně tento rámeček v tom, že dává nejen poručenskému soudu pravomoc, by některé z těchto opatření nařídil v případě, že činu jinak trestného se dopustí nedospělý (§ 1, odst. 2 al. 4), nýbrž i když mladistvý byl zproštěn (§ 4, odst. 1), ano i když z jakéhokoliv podnětu se soud přesvědčí, že jest toho třeba na prospěch ohroženého nedospělého (§ 1, odst. 5) nebo mladistvého (§ 4, odst. 1).

Trestní soud může ochranný dozor nebo ochrannou výchovu naříditi:

1. prozatímně, t. j. až do rozhodnutí poručenského soudu, jeví-li se toho naléhavá potřeba při osvobození mladistvého nebo doví-li se trestní soud z jakéhokoliv podnětu, že jest takového opatření třeba, a nelze-li se ihned dovolati rozhodnutí soudu poručenského (§ 4, odst. 2). Ano, jeví-li se toho naléhavá potřeba, může prozatímně takové opatření naříditi kterýkoliv soud, nebo správní úřad (§ 55, odst. 2). V těchto případech je ochranná výchova a ochranný dozor stejně, jako u poručenského soudu, jen nejkrajnějším z výchovných a léčebných opatření, jež může se učiniti ve prospěch mladistvého (nedospělého).

2. Samostatně může ochrannou výchovu nebo ochranný dozor (nikoliv však jiné opatření výchovné nebo léčebné) naříditi trestní soud

a) místo trestu v případě, že od potrestání upustí (§ 6). Tu může ostatně též přenechatí potrestání rodině nebo škole;

b) vedle trestu a to ať jej uloží podmíněně nebo nepodmíněně.

Pro tato rozhodnutí jest rozhodné stejné hledisko, jako pro volbu mezi možnými trestními opatřeními, totiž ohled nejen na čin, nýbrž i na povahu a poměry mladistvého (§ 5, odst. 3).

Ostatně výrok, jímž se uvaluje ochranná výchova, může býti později změněn, nedošlo-li totiž k jeho výkonu do šesti měsíců, co nabytí právní moci. O tom, jakož i o tom, že ochranný dozor nebo ochrannou výchovu může naříditi dozorcí rada po odbytí trestu zavření v polepšovně nebo v samostatném oddělení věznice krajského soudu, byla řeč svrchu. Rovněž o tom, že podmíněně odsouzení i podmíněně propuštění musí vždy býti spojeno s ochrannou výchovou, nenařídí-li se ochranný dozor, a že jen při podmíněném odsouzení lze i od ochranného dozoru upustiti, je-li o náležitý dozor jinak postaráno (§ 7, odst. 4, § 19, al. 5). Trest zavření lze ve výchovně (ústavu, v němž se vykonává ochranná výchova) vykonatí, je-li kratší šesti měsíců a buď ministr spravedlnosti to povolil, nebo jde o vinníka, jenž má býti po trestu dán do výchovny, nebo jenž byl dán do výchovny dříve, než s výkonem trestu se začalo (§ 13, odst. 1).

Pokud jde o výkon ochranných opatření, rozeznává zákon ochranný dozor a rodinnou ochrannou výchovu na jedné, ústavní ochrannou výchovu na straně druhé. Ochranný dozor vykonává a nad rodinnou ochrannou výchovou bdí příslušný poručenský soud a na jeho požádání poručenský soud, v jehož obvodě se mladistvý (nedospělý) trvale zdržuje. Při tom použije pomoci pomocného zařízení pro soudní péči o mládež (viz níže str. 32) nebo důvěrníka, jež sám zřídí.

Ochranná výchova ústavní vykonává se ve veřejných ústavech, ale se svolením ministra sociální péče může se vykonávat i v ústavech soukromých. Při každém takovém ústavě zřídí se dozorcí rada, jejíž složení a obor působnosti se celkem shoduje se složením a působností dozorcí rady při polepšovně. Pokud o složení jde, je podstatný rozdíl v tom, že jest jen trojčlenná (chybí tu zástupce státního zastupitelství), a že přisedící a jejich náhradníky nejméně ministr spravedlnosti, nýbrž zemský

výbor přihlížejte k návrhům (ne tedy jen když byl vyslechl) ústředních organizací pro péči o mládež svého obvodu. Pokud o působnost jde, platí co do kárných trestů a o propuštění totéž, jako při polepšovnicích. Poněvadž odkázání do ústavní ochranné výchovy neděje se nikdy na určitou dobu, nýbrž na dobu, pokud to vyžaduje její účel, nikdy však přes dokonáný jedenadvacátý rok, jest nutno o propuštění vždy zvláště rozhodnouti, a toto rozhodnutí přísluší dozorcí radě. Ta může naříditi i propuštění jen podmíněně. O tomto podmíněném propuštění však neplatí předpisy o podmíněném propuštění z trestu, tak že vše tu záleží na volné úvaze dozorcí rady pokud věc nebude upravena prováděcími předpisy. Zákon jen předpisuje, že má určití přiměřenou dobu zkušební, a že žádost zamítnutá může býti opakována až po šesti měsících, leda by dozorcí rada určila lhůtu kratší.

Jde-li o ochranný dozor neb o rodinnou ochrannou výchovu, rozhoduje o propuštění poručenský soud, jemuž přísluší též rozhodnouti, jestliže do šesti měsíců od pravoplatného nařízení ochranného opatření poručenským soudem, nedošlo k jeho výkonu.

Výkon ochranného dozoru i ochranné výchovy se přerušuje činnou službou vojenskou. Vystoupí-li však nezletilý z činné služby před dokonáným jedenadvacátým rokem svého věku, jest o tom učiněti oznámení soudu (trestnímu neb poručenskému) neb dozorcí radě (polepšovny), jež ochranné opatření nařídily, aby mohly rozhodnouti, zda se má ochranné opatření dále vykonávati.

Pokud jde o náklady ochranných opatření, upravuje tento zákon jen náklady ochranné výchovy a to jen pro případy, kdy ochrannou výchovu nařídil trestní soud nebo dozorcí rada polepšovny. Tu patří náklady ochranné výchovy k nákladům trestního řízení, jež zakládá stát. Ručí pak za ně ty osoby, jež jsou povinny poskytovati mladistvému výchovu a to do výše nákladu, jež by stála výživa a výchova mladistvého po dobu, co byl v ochranné výchově, a jen zavinila-li tato osoba zpustnutí mladistvého, do výše skutečných nákladů ochranné výchovy, v obou případech však s omezením, že náklad na ochrannou výchovu lze na tom, kdo je povinen ji hraditi i na tom, kdo za ni ručí, vymáhati podle analogie § 391 tr. ř. jen, není-li

tím ohrožena jeho výživa nebo výchova jeho rodiny nebo osob, kterým je po zákonu povinen poskytovati výživu (§ 63).

Poněvadž ústavní ochranná výchova má nahraditi dosavadní instituci odkázání do polepšovny, mění zákon v § 64 zákon č. 90/1885 hlavně potud, že dosavadní polepšovny se budou jmenovati výchovnicemi, a že do výchovny odkazuje soud (poručenský nebo trestní) nebo dozorcí rada, vedle toho však je možné, jako dosud podle § 16 cit. zák. převzetí mladistvého nebo nedospělého na základě dohody mezi zákonným zástupcem a vydržovatelem, k čemuž však je třeba schválení poručenského soudu.

Výkon nařízené ochranné výchovy ústavní zařídí výchovná rada při zemském úřadě. Skládá se ze dvou úředníků zemského úřadu, z člena zemského výboru, soudce a přísedícího. Soudce jmenuje ministr spravedlnosti, přísedícího jmenuje z osob činných v sociální péči o mládež ministr sociální péče. Nejvyšší dozor nad výchovnicemi vykonává ministr sociální péče ve shodě s ministrem vnitra (§ 64).

Pokud jde o řemeslnou výuku v ústavech, v nichž se vykonává ochranná výchova, platí i tu, jako pro polepšovny ustanovení § 59, podle něhož zaměstnání učednickému nebo pomocnickému sluší pokládati za rovné také zaměstnání v polepšovně nebo ve výchovně při takových pracích, které jsou předmětem živností řemeslných, děje-li se toto zaměstnání za návodu osoby, která má průkaz způsobilosti pro příslušnou živnost nebo jinak dostatečné odborné vzdělání, a je-li postaráno o všestrannou a stejně důkladnou výuku jako u učňů a pomocníků na svobodě. Z vysvědčení i jiných průkazů nesmí býti patrné, že osoba, již se průkaz vydává, byla držena v polepšovně nebo ve výchovně. Doba ztrávená při takových pracích ve výchovně může býti započítána celá do doby potřebné k výuce, v polepšovně částečně. Bližší podrobnosti vyhrazuje zákon vládnímu nařízení.

Právo procesní.

§ 1. Organizace a příslušnost trestních soudů pro mládež.

Zákon neorganizuje soudy pro mládež jako zvláštní úřady, nýbrž jako oddělení nynějších soudů.

Tak již u okresních soudů, u nichž působí několik soudců, mají trestní věci mládeže býti sloučeny u jednoho z nich, a to, má-li soud také pravomoc poručenskou, u toho, jenž pověřen je pravomocí poručenskou (§ 32). Toto oddělení se označuje při výkonu své trestní pravomoci jako soud mládeže (§ 32, odst. 4).

U krajských soudů rozhoduje v trestních věcech mládeže zvláštní senát, nazvaný senát mládeže. Týž senát je činný též jako odvolací senát, pokud jde o rozhodnutí soudu mládeže, i jako radní komora, ačli neodkladnost rozhodnutí nevyžaduje, aby i ve věci mladistvého obviněného rozhodovala radní komora sama. Tento senát mládeže liší se pak od ostatních senátů svým složením, tím totiž, že vedle dvou soudců z povolání, z nichž jeden předsedá, zasedá v něm přísedící, a jde-li o věc, jež jinak patří před soud porotní, dokonce přísedící dva.

Také přípravné řízení soustředěno jest u zvláštního soudce mládeže, jenž koná ve věcech mládeže též úkoly soudce dožádaného, a může, na rozdíl od jiných vyšetřujících soudců, býti i členem senátu mládeže, ačli tomu obviněný neodporuje do počátku hlavního přelíčení. Jinak platí o vyloučení a zamítání soudců mládeže i přísedících pravidla obecného práva o vyloučení a zamítání soudců.

Jmenovatí předsedu a členy senátu, přísedící i jejich náhradníky přísluší ministru spravedlnosti, jenž, pokud jde o přísedící, přihlédne k návrhům příslušných ústředních organizací pro péči o mládež. Přísedící jsou jmenováni na čtyři leta, soudcové z povolání a to jak u krajského, tak u okresního soudu nemají býti bez naléhavé potřeby měněni. Jak soudcové z povolání, tak přísedící mají svými vlastnostmi a svou povahou i svým předběžným vzděláním zvláště pedagogickým býti pro tento svůj

úkol zvláště způsobilí. Přísedící mimo to mají míti způsobilost k úřadu porotce a býti znalí sociální péče o mládež. Tytéž důvody, pro které možno odmítnouti úřad porotce, opravňují k odmítnutí úřadu přísedícího mimo úřad profesora na střední škole nebo učitele. Jinak jest občanskou povinností převzít tento úřad, již zbavití může jen ministr spravedlnosti ze závažného důvodu, nebo pro hrubé porušení povinnosti. Nedostavení se k zasedání bez omluvy a porušení mlčelivosti trestá radní komora pořádkovou pokutou do 5000 Kč nebo vězením do osmi dnů. Proti tomuto rozhodnutí má postižený do osmi dní stížnost k vrchnímu soudu (§ 34).

Při senátu mládeže jmenuje pak vrchní prokurátor zvláštního žalobce mládeže přihlížející ke zvláštním schopnostem pro tento úřad (§ 31, odst. 2).

Jakási rudimenta zvláštních soudů pro mládež jak byla někdy proponována a v některých cizích zákonodárstvích též zavedena, máme v ustanovení, že

1. vládním nařízením může působnost okresního soudu ve věcech mladistvých býti rozšířena na jeden nebo několik okresních soudů sousedních, ovšem podřízených témuž soudu krajskému;

2. u krajských soudů sloučí se senát mládeže s oddělením okresního soudu pověřeným soudnictvím nad mládeží ve zvláštní oddělení označené „soud mládeže“. Soudce mládeže u okresního soudu může pak býti členem senátu mládeže i konati vyhledávání. Toto oddělení má býti umístěno v téže budově a pokud možná odděleno od ostatních oddělení soudu tak, aby mladiství nepřicházeli do styku se staršími provinilci (§ 35).

Na okresní soudy, jež vykonávají svou pravomoc na území několika okresů nebo jež spojeny jsou se senátem mládeže v soud mládeže, může býti přenesena i poručenská pravomoc, ovšem jen pokud jde o péči a dozor nad osobou mladistvého provinilce a jeho sourozenců, kterým hrozí nebezpečí mravní zkázy nebo zpusnutí (§ 36).

Pokud jde o příslušnost nastávají podle našeho zákona úchyly jak pokud jde o příslušnost věcnou, tak zvláště pokud jde o příslušnost místní.

Příslušnost soudu porotního a kmetského jest u mladistvých vyloučena. Hlavní přelíčení koná se tu před se-

nátem mládeže, ovšem pokud jde o případy, jež by jinak patřily před soud porotní s tou úchylnkou, že v senátě zasedají vedle dvou soudců z povolání dva přísedící (§ 30, odst. 3). Jen v případě objektivní konnexitu jednání mladistvého s jednáním osoby starší osmnácti let, má-li soud příslušný podle obecného práva za to, že jsou tu závažné důvody účelnosti, aby konáno bylo řízení společné, nemůže nadřízený soud nikdy toto společné řízení odkázat před soud mládeže, jde-li o čin porotní. Ale i tu, jak nahoře bylo ukázáno, platí pro mladistvého zvláštní předpisy tohoto zákona jak pokud jde o zjištění jeho osobních poměrů, tak pokud jde o jeho účast na hlavním přelíčení, tak zvláště pokud jde o celé řízení po prohlášení rozsudku první stolice, jež tu náleží příslušnému soudu mládeže (§ 41).

Příslušnost státního soudu není tímto zákonem dotčena. Ale i pro státní soud platí předpisy tohoto zákona pokud jde o zprávy, jež jest podávati, pokud jde o zjištění poměrů mladistvého, o jeho lékařské ohledání, o výkon vazby, o spolupůsobení zařízení pro soudní péči o mládež a o účast mladistvého na hlavním přelíčení. Naříditi výkon rozsudku a činiti další rozhodnutí a opatření, která po právní moci rozsudku náležejí krajskému soudu v sídle státního soudu, jmenovitě pak rozhodnutí o ochranných opatřeních přísluší senátu mládeže tohoto krajského soudu (§ 56). Neplatí tedy před státním soudem ostatní úchylnky v řízení, jež nastávají i koná-li se řízení před soudem porotním, jmenovitě omezení důvodů vazby, upuštění od stíhání, hájení (viz však § 19 zák. o státním soudě) a o přípravách k hlavnímu přelíčení.

O řízení před státním soudem se zákon nezmiňuje. Hledíc ke speciálnímu rázu zákona, dlužno z toho souditi, že tu i proti mladistvému jest postupovati podle obecného práva. Trestní sazbu § 442, odst. 2 tr. ř. (těžký žalář od 5 do 20 let), resp. § 38, odst. 3 nař. uherského min. sprav. č. 9550/1915 a zák. Sb. č. 168/22 (vězení od 5 do 10 let) bylo by podle toho, že tu jde o činy, které u starších osob jsou trestné smrtí, přepočítati nyní podle § 8, odst. 4 v zavření mezi jedním a deseti lety, a jde-li o osobu starší šestnácti let, od dvou do patnácti let, při čemž snížení pod spodní hranici je nepřipustno.

Pokud jde o místní příslušnost nastává podstatná úchylnka od obecných zásad v tom, že hledíc na výchovný cíl a na to, že trestní právo mládeže větší váhu klade na osobu pachatelovu, než na čin, není pro příslušnost v přední řadě rozhodné místo spáchaného činu, nýbrž místo stálého pobytu mladistvého v době činu, a není-li takového místa v republice, místo, kde se zdržuje. Senát mládeže může však, a to i jde-li o věc, náležející před soud okresní, naříditi, aby věc přenesena byla na soud, v jehož obvodě je příslušný soud poručenský, nebo má svůj pobyt zákonný zástupce mladistvého, nebo kde čin byl spáchán, vyžaduje-li toho prospěch mladistvého. Tímto jednostranným prohlášením senátu mládeže, v jehož obvodě má mladistvý stálý pobyt, stává se soud jím určený příslušným (§ 29).

Rozumí se, že v případech, kdy jest podle obecného práva výhradně místně příslušný okresní soud v sídle krajského soudu (§ 485 tr. ř., § 49, odst. 2 zák. autorského Sb. č. 218/26, § 36, odst. 5 zák. na ochr. rep. Sb. č. 50/23) stává se tam, kde jde o mladistvého, okresní soud při soudě mládeže krajského soudu výhradně příslušným (§ 32, odst. 2).

§ 2. Řízení v první stolici.

Hledíc na výchovný cíl trestního práva mládeže je řízení mládeže značně zjednodušeno co do formálností, za to jeho předmět značně rozšířen úkolem zjistiti osobní vlastnosti obviněného, závažné pro rozhodnutí po výchovné stránce.

Přípravné vyšetřování se v řízení proti mladistvým před soudem mladistvých nekoná nikdy; ovšem se však koná v těch výjimečných případech, kdy pro objektivní konnexitu o zločinu mladistvého rozhoduje soud porotní, i rozhoduje-li soud státní.

Ve formě přípravného vyhledávání koná přípravné řízení soudce mládeže. Přípravné vyhledávání bezpečnostním úřadem žalobce mládeže naříditi nemůže, poněvadž bezpečnostní úřad může bez svolení soudu konati jen zatímná opatření (§ 24 tr. ř., § 94 tr. por.).

Formálního obžalovacího spisu rovněž není. Místo něho stačí návrh žalobcův, v němž jest jen označiti čin a zá-

konné ustanovení, jímž prohlášen byl za trestný. Tím odpadá i zvláštní řízení o dání v obžalovanost (§ 43).

Již v přípravném řízení musí být připraven materiál nejen pro usvědčení mladistvého obviněného, nýbrž i pro rozhodnutí o nejvhodnějším opatření trestním nebo výchovným. Proto se mají včas zjistiti a to co nejdůkladněji všechny osobní, rodinné a majetkové poměry i jiné okolnosti důležité pro rozhodnutí, jakého opatření má soud užít. K tomu vedle obvyklých prostředků průvodních, poukazuje zákon na tyto tři zdroje poznání: Především poručenský soud, jenž důsledkem povinnosti soudům dané v § 37 bude informován o všech předchozích trestních řízeních proti mladistvému, bude moci soud informovati nejen o předchozích potrestáních, nýbrž i o tom, zda snad již proti mladistvému bylo od potrestání nebo vůbec od stíhání upuštěno. Za druhé budou to osoby přezvědné, totiž ty, které nevypovídají o činu, nýbrž o poměrech mladistvého. Tyto osoby může soud vyslýchatí buď jako svědky nebo bez sankce svědecké výpovědi jen ad informandum. Zvláštnost tu nastává v tom směru, že osoby, jež jsou podle obecného práva oprávněny odepřítí svědectví, nemohou tak učiniti, jde-li jen o zjištění osobních, rodinných a majetkových poměrů mladistvého obviněného (§ 38, odst. 2). Také nejsou osoby, které mají být v hlavním přelíčení slyšeny jen o osobních poměrech obviněného vyloučeny z obhajování (§ 44, odst. 4). Konečně může soud potřebné informace si opatřiti prostřednictvím t. zv. pomocných zařízení pro soudní péči o mládež.

Pomocnými zařízeními pro soudní péči o mládež nazývá zákon především okresní péče o mládež, jež k tomuto úkolu s pomocí ministerstva sociální péče a spravedlnosti (§ 58, odst. 1) mají zříditi u soudů mládeže vždy, jinde podle potřeby zvláštní orgány, t. zv. úřadovny pro péči o mládež. Tato zařízení mají být zpravována o zahájení a výsledku trestního řízení proti mladistvému, aby právě napomáhala při zjišťování osobních poměrů mladistvého a při jeho hájení (§ 45). Technicky asi se věc provede tak, že budou stanoveny dotazníky, podle nichž orgány těchto institucí osobní poměry obviněného zjistí. Osoba, jež konala šetření, může být k hlavnímu přelíčení obeslána, a má pak stejné povinnosti, jako

svědek, mimo to má zástupce pomocného zařízení právo vždy zúčastniti se hlavního přelíčení a ujati se tam slova, (§ 47, odst. 4), po případě může zástupce takového zařízení býti ve věcech, jež nepatří před krajský soud, ustanoven i obhájcem (§ 44, odst. 3).

Důležitým pramenem poznání osobních poměrů mladistvého bude lékařské ohledání. Proto nařizuje je zákon ve všech případech, v nichž vzniknou pochybnosti o úplném tělesném nebo duševním zdraví mladistvého a o jeho normálním vývoji (§ 39).

Hájení mladistvého obviněného již za přípravného řízení věnuje zákon zvláštní pozornost. Materiální hájení jest především věcí zákonného jeho zástupce. Proto má být zpraven podle § 37, odst. 3 o zahájení a výsledku trestního řízení, o uvalení a zrušení vazby a o ochranných opatřeních, jež byla nařízena, má být obeslán k hlavnímu přelíčení, po případě mu může být nařízeno, aby se dostavil (§ 46, odst. 3 a 4), a má právo vždy hlavního přelíčení se zúčastniti a slova se tam ujati (§ 47, odst. 4).

O formální hájení postaráno jest pak tím, že v hlavním přelíčení mladistvý vždy musí míti obhájce; v přípravném řízení tenkrát, uzná-li to senát (soudce) mládeže účelným pro úspěšné hájení obviněného, a vždy, je-li ve vazbě. Ovšem jen v případech, kdy jde o věc patřící před sborový soud, musí být obhájcem osoba způsobilá hájiti před krajským soudem. Jinak může být obhájcem též zákonný zástupce, ten, jenž nad mladistvým bdí, některý příslušník jeho rodiny nebo zástupce zařízení pro soudní péči o mládež. Vyloučen je ovšem ten, kdo se zúčastnil činu, o němž jde (§ 44).

Hledíc na výchovný cíl trestního řízení, je vazba u mladistvých značně omezena. I tam totiž, kde jsou zákonné její podmínky, smí být uvalena jen tehdy, nelze-li jejího cíle dosáhnouti jiným opatřením, na př. umístěním v některém ústavě výchovném. Ve vazbě má pak mladistvý vždy být pokud možno oddělen od osob starších, vždy pak od osob, které by mohly naň míti škodlivý vliv. Vazba může být vykonávána také ve výchovně nebo v podobném ústavě veřejném nebo soukromém, udělí-li ministr spravedlnosti k tomu zmocnění. Předvádění a doprava mla-

distvých osob děje se podle možnosti způsobem nenápadným (§ 40).

Dokud jde o hlavní přelíčení, platí tyto úchytky:

1. Jak již stanovil § 10 zák. č. 31/29 Sb. z. a n., nesmí býtí proti mladistvému vydán trestní příkaz.

2. Lhůta k přípravě na hlavní přelíčení nesmí býtí zkrácena ani souhlasí-li mladistvý obviněný, leda že by byl ve vazbě.

3. Jako v přípravném řízení, tak také v hlavním přelíčení nemá mladistvý přijít do styku s provinilci staršími.

4. Pod zmatečností nelze vynéstí rozsudek, nebyli-li mladistvý v hlavním přelíčení slyšen, aneb konalo-li se hlavní přelíčení před senátem mládeže v nepřítomnosti obhájcově.

5. Veřejnost lze v hlavním přelíčení vyloučiti mimo z těch důvodů, z nichž lze tak učiniti podle obecného práva, také, je-li to na prospěch obviněného a souhlasí-li obhájce nebo zákonný zástupce. Přístup k neveřejnému hlavnímu přelíčení povolí soud nezúčastněnému jen je-li to na prospěch mladistvého nebo v zájmu veřejném. Z těchto důvodů již zákon povoluje přístup rodičům, pěstounům, poručníkovi, ochrannému dozorcí a funkcionářům zařízení pro péči o mládež a obhájcům z povolání. Obviněný mladistvý může býtí též z hlavního přelíčení vzdálen po dobu, po níž jsou svědci, osoby převědné neb znalci vyslýcháni o jeho poměrech osobních nebo rodinných, nebo při řeči obhájcově, je-li se co obávati, že by tato část líčení mohla naň působití nepřívznivě (§ 47, odst. 5).

O rozhodnutích soudu byla řeč v předešlém oddílu. K tomu jest dodatí, že ochranná opatření nejsou, jak zmínka se stala, výronem moci trestní, nýbrž jednak moci vrchnoporučenské, jednak moci správní. Proto rozhodnutí o nich neděje se v rozsudku, nýbrž ve zvláštím usnesení, jež ovšem má býtí, pokud možná, připojeno ihned k rozsudku. Před tímto rozhodnutím musí, jako při dodatečném rozhodování o ochranných opatřeních podle § 24, odst. 6 soud vždy vyslechnoutí obviněného, jeho zákonného zástupce, veřejného žalobce, obhájce a zástupce zařízení pro soudní péči o mládež (§ 49). Toto rozhodnutí pří-

sluší učiniti soudu první stolice i když odsouzení nastalo teprve ve stolici vyšší. V opačném případě, jestliže totiž odsuzující rozsudek byl ve vyšší stolici zrušen neb řízení zastaveno, pozbývá usnesení o ochranném opatření účinnosti, ovšem bez újmy práva soudu poručenského je naříditi podle § 4. Proto také počalo-li se již s prováděním ochranného opatření soudem trestním nařízeného, zůstává v platnosti až do definitivního rozhodnutí poručenského soudu (§ 49).

Podstatný rozdíl proti řízení podle obecného práva spočívá v tom, že v řízení proti mladistvým neplatí zásada legality, nýbrž zásada oportunity, ovšem jen, jde-li o čin nepatrného významu. Tu totiž může státní zástupce od stíhání upustiti i tenkrát, nejeví-li se potrestání nebo i jen trestní řízení účelným. V takovém případě není též přípustna podpurná obžaloba. Toto právo má státní zástupce nejen před soudem mládeže, nýbrž i koná-li se výjimečně hlavní přelíčení proti mladistvému u soudu příslušného pro osobu starší (§ 42, 41, odst. 3), nikoliv však koná-li se hlavní přelíčení u soudu státního (§ 56).

§ 3. Opravné řízení.

Kruh osob, jež mohou užiti opravných prostředků, jest pokud jde o mladistvé, rozšířen o jeho obhájce a o zařízení pro soudní péči o mládež, již mohou podatí opravný prostředek i proti vůli obviněného. Mohou tedy opravných prostředků ve prospěch mladistvého použítí jeho manžel, rodiče, zákonný zástupce, obhájce a pomocné zařízení, proti jeho vůli rodiče, zákonný zástupce, obhájce a pomocné zařízení. Rozhodnutí a opatření, proti nimž mají tyto osoby opravný prostředek, buďtež jim doručena (srov. i § 37, odst. 3), leda že by byli bývali při prohlášení přítomni a o doručení nežádali. U veřejného žalobce, zákonného zástupce a obhájce počítá se lhůta samostatně, u ostatních platí lhůta platná pro obviněného (§ 50).

Jako zvláští opravný prostředek zavádí zákon stížnost.

Stížnost jest přípustná proti těmto rozhodnutím:

1. proti rozhodnutí soudu nebo dozorcí rady o ochran-

ném opatření a to i bylo-li nařízeno spolu s rozsudkem, i bylo-li nařízeno dodatečně;

2. proti rozhodnutí soudu o opatření, jež má nahraditi nedobytný trest peněžitý podle § 9, odst. 4;

3. proti rozhodnutí dozorčí rady o podmíněném propuštění z trestu a jeho odvolání, vyjímaje případ, že dozorčí rada jednomyslně se usnesla povolití podmíněné propuštění úchylného mladistvého před odbytím poloviny trestu;

4. proti rozhodnutí dozorčí rady, že se doba ztrávená v samovazbě nevčítá do trestu.

Otázku doposud spornou, dlužno-li ochranné opatření pokládati za rozhodnutí ve prospěch nebo v neprospěch obviněného řeší zákon ve smyslu eventuality prvé přípouštěje stížnost osob oprávněných ke stížnosti ve prospěch obviněného i tenkrát, nebylo-li některé ochranné opatření nařízeno nebo bylo-li od výkonu ochranné výchovy upuštěno nebo byl-li její výkon podmíněně odložen (§ 51).

Stížnost podati jest u soudu nebo dozorčí rady, jež rozhodnutí učinila, v osmi dnech od jeho oznámení, při čemž pro manžela, rodiče, (nejsou-li zákonnými zástupci) a pomocné zařízení se lhůta počítá od oznámení obviněnému, pro veřejného žalobce, zákonného zástupce a obhájce ode dne, kdy jim bylo oznámeno (§ 50, odst. 3). Stížnost má odkladný účinek, leda by jí soud nebo dozorčí rada odkladný účinek odepřel, maje za to, že by to bylo na škodu mladistvého (§ 52, odst. 1).

Byla-li podána stížnost proto, že nebylo učiněno žádné ochranné opatření, nebo že od výkonu ochranné výchovy bylo vůbec nebo podmíněně upuštěno, mohou soud nebo dozorčí rada sami stížnosti vyhověti, ovšem že však proti tomuto novému rozhodnutí je zase stížnost přípustná (§ 52, odst. 2). O stížnosti rozhoduje, jde-li o soud, nadřízený soud, jde-li o dozorčí radu, senát mládeže krajského soudu, v jehož obvodu je ústav. Je-li však vedle stížnosti proti rozhodnutí o ochranném opatření podán (kýmkoliv) opravný prostředek proti rozsudku, rozhoduje o stížnosti soud povoláný rozhodovati o tomto opravném prostředku.

Kruh případů, kdy zákon přípouští odvolání, rozšířen jest hledě na možnost § 6 danou upustiti od potrestání. Tu lze se odvolati ve prospěch obviněného proto, že od

potrestání upuštěno nebylo, v neprospěch proto, (ale jen proto), že upuštěno bylo; mimo to lze tomuto výroku odporovati jen, pokud v sobě obsahuje výrok o vině, ale to jen ve prospěch obviněného, rozumí se, pokud vůbec lze výroku o vině odporovati odvoláním (na území dř. uh., na území dř. rak. ve věcech přestupkových).

III.

Doplnění obecného práva a ustanovení přechodná.

A. Hmotné právo trestní doplňuje zákon třemi novými ustanoveními:

1. přečinu neoprávněného uveřejňování se dopouští, kdo uveřejní zprávu o trestném činu spáchaném osobou mladistvou nebo zprávu o řízení proti mladistvému,

uvede jeho jméno nebo jiné okolnosti, z nichž lze souditi na osobu jeho,

nebo kdo uveřejní podobiznu mladistvého provinilce.

Trestem je trest peněžitý od 100 do 5000 Kč nebo vězení od tří dní do jednoho měsíce.

Čin není trestný, stalo-li se uveřejnění toliko k účelům trestního řízení nebo se svolením soudu nebo státního zastupitelství.

2. Přestupek spáše, kdo poruší úmyslně nebo z hrubé nedbalosti svou povinnost pečovati o osobu mladší osmnácti let tak, že je vydána nebezpečí zpustnutí.

Trestem je vězení od jednoho týdne do tří měsíců.

Čin se stíhá k návrhu poručenského soudu.

Byl-li však čin spáchan z pohnutek nízkých a nečestných, je trestem tuhé vězení od čtrnácti dnů do šesti měsíců a ztráta práva volebního (§ 61).

3. Přestupku se dopouští,

kdo vědomě zmaří neb ztěžuje výkon ochranného dozoru neb ochranné výchovy, které nařídil soud nebo příslušný úřad proti jinému,

kdo svádí jiného, aby se vymkl takovému opatření, nebo mu v tom pomáhá.

Trestem je vězení od jednoho týdne do šesti měsíců.

Cin se stíhá k návrhu poručenského soudu (§ 62).

Další doplnění obecného tr. z. je v tom, že podle § 58, odst. 2 zástupcové a orgány pomocných zařízení pro soudní péči o mládež požívají, pokud vykonávají úkony, k nimž byli soudem povoláni, stejné ochrany jako orgány veřejné (§ 68 tr. z., § 5 zák. čl. XL/1914).

B. Trestní řád doplněn je předpisem o výsledku osob nedospělých a mladistvých (§ 57). K výsledku takové osoby může totiž soud přibrat jejího otce nebo matku nebo jinou způsobitou osobu, dá-li se očekávat, že se tím výsledkem usnadní, nebo, jde-li o výsledky svědecké, že to přispěje ke zjištění pravdy.

C. Pokud jde o přechodná ustanovení, vyplývají ze základní myšlenky, že tento zákon jest pro obviněného příznivější, a že tudíž působí zpět. To se jeví v tom, že

1. vyjímajíc nově skutkové podstaty obecného trestního práva, jest podle tohoto zákona posuzovati a to jak po materiální, tak po formální stránce i činy před jeho účinností spáchané, o nichž jednání v první stolici nebylo ještě skončeno, nebo o nichž se znovu jedná. O odvoláních z rozsudků soudů okresních nebo (na Slovensku a Podk. Rusi) soudů mládeže rozhoduje senát mládeže, pokud ovšem tato odvolání nebudou do účinnosti zákona vyřízena. Rozhoduje-li odvolací soud o otázce viny, řídí se tímto zákonem (§ 65).

2. Poněvadž tímto zákonem přestávají býti trestné osoby mladší čtrnácti let, nevykonají se rozsudky dosud nevykonané, mimo propadnutí věcí a nároky soukromoprávní, a všechny odsuzující rozsudky, vztahující se na činy v tom věku spáchané, budou se pokládati za zahlazené. Tresty uložené osobám mladistvým a buď vůbec ještě nevykonané nebo z nichž zbývá vykonati zbytek převyšující šest týdnů, vykonají se podle nového práva.

3. Poněvadž podle nového práva odsouzení ve věku mladistvém nemá čestných následků, odpadají čestné následky, spojené s dřívějšími odsouzeními a dosud trvající. Rovněž odpadá nařízené snad uveřejnění rozsudku, leda — důsledkem výjimky, obsažené v § 10, odst. 1 — má-li se jím poskytnouti dostiučinění osobě soukromé. Policejní dozor, jež nové právo u mladistvých nezná, odpadá rovněž (§ 67). Naproti tomu odkázání do polepšovny podle

dosavadního práva mění se v odkázání v ochrannou výchovu ústavní podle práva nového (§ 68).

D. V závěru obsahuje zákon ustanovení, týkající se osob podřízených vojenské pravomoci trestní, právo ministra spravedlnosti přenést určité úkony jemu svěřené na presidenty vrchních soudů, zrušení dosavadních zákonů a ustanovení, že zákon počne působiti šest měsíců po vyhlášení, tedy 1. října 1931.